

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМИ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КРАЇНАХ ЄС

© 2014 БАРИЛЮК І. В., ПАЙТРА Н. Г.

УДК 336.71

Барилюк І. В., Пайтра Н. Г. Еволюція системи монетарного регулювання у країнах ЄС

Метою статті є дослідження еволюції системи монетарного регулювання у країнах Європейського Союзу. Проаналізовано історію формування європейської системи центральних банків і євросистеми, визначено відмінності та завдання цих структур. Визначено ієрархію взаємовідносин між національними монетарними регуляторами та Європейським центральним банком у рамках функціонування єдиного наглядового механізму. Визначено основні дискусійні моменти, що властиві сучасному етапу монетарного регулювання в країнах ЄС, з можливими напрямками їх вирішення. Увагу також зосереджено на аналізі передумов створення Банківського союзу у країнах єврозони як прикінцевої мети імплементації єдиного наглядового механізму.

Ключові слова: банківська установа, Європейський центральний банк, інструменти монетарного регулювання, євросистема, єдиний наглядовий механізм, національні монетарні регулятори.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Барилюк Ірена Василівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: irena_barylyuk@ukr.net

Пайтра Наталія Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

УДК 336.71

Барилюк И. В., Пайтра Н. Г. Эволюция системы монетарного регулирования в странах ЕС

Целью статьи является исследование эволюции системы монетарного регулирования в странах Европейского Союза. Проанализированы история формирования европейской системы центральных банков и Евросистемы, определены различия и задачи этих структур. Определены иерархия взаимоотношений между национальными монетарными регуляторами и Европейским центральным банком в рамках функционирования единого надзорного механизма. Определены основные дискуссионные моменты, присущие современному этапу монетарного регулирования в странах ЕС, и возможные направления их решения. Внимание также сосредоточено на анализе предпосылок создания Банковского союза в странах еврозоны как заключительной цели имплементации единого надзорного механизма.

Ключевые слова: банковское учреждение, Европейский центральный банк, инструменты монетарного регулирования, Евросистема, единый надзорный механизм, национальные монетарные регуляторы.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Барилюк Ирена Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, денежного оборота и кредита, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: irena_barylyuk@ukr.net

Пайтра Наталья Григорьевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, денежного обращения и кредита, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

UDC 336.71

Baryliuk I. V., Paitra N. H. Evolution of Monetary Regulation in the EU Countries

The aim of the article is to study the evolution of the monetary regulation in the European Union. The history of the formation of the European System of Central Banks and the Eurosystem was analyzed; differences and problems of these structures were identified. Hierarchy of relationships between national monetary regulators and the European Central Bank in the framework of a single supervisory mechanism was defined. The main discussion points inherent in the present stage of monetary regulation in the EU and possible directions for their solution were outlined. Attention is also focused on the analysis of the background of the Banking Association in the Eurozone as the final goal of the implementation of a single supervisory mechanism.

Key words: banking institution, the European Central Bank, monetary regulation instruments, the Eurosystem, a single supervisory mechanism, the national monetary regulators.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Baryliuk Irena V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finances, Currency and Credit, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: irena_barylyuk@ukr.net

Paitra Nataliia H. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance, monetary circulation and credit, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

Масштабність наслідків світової економічної кризи довела необхідність розроблення та ефективної реалізації стратегії реформування світової фінансової системи. Важливу роль у цьому процесі відведено органам монетарного регулювання, оскільки банківський сектор у переважній більшості розвинених країн Європи відіграє провідну роль, виступаючи індикатором ділової активності та основою фінансування економічного розвитку. Існування попередніх доктрин і механізмів макрорегулювання не забезпечило фінансової стійкості європейських розвинених економік, тому сьогодні актуальними залишаються питання ефективного регулювання діяльності банків, забезпечення стійкості банківських систем щодо впливу глобальних кризових процесів, посилення функцій

регулювання та нагляду за банківською діяльністю на державному та наднаціональному рівнях.

Дослідженню різних аспектів цього питання присвячено наукові праці провідних західних вчених [5 – 7; 10 – 12]. Діяльність органів монетарного регулювання та нагляду Європи також зосереджена на ефективному реформуванні структури європейської фінансової системи. Зокрема, над імплементацією етапів створення єдиного економічного та монетарного союзу зосереджено увагу Європейського центрального банку, Європейської комісії та Європейської ради [1 – 4; 9].

У цьому контексті першочерговим завданням є визначення сфери та меж компетенції між органами монетарного регулювання на рівні окремих країн і наднаціо-

нальними регуляторами, що й обумовило вибір тематики дослідження, презентованої у даній статті.

Процес консолідації економічних систем європейських країн розпочався понад півстоліття тому. Перша спроба створення економічного та монетарного союзу, датована 1970 р. (*Werner Report*), передбачала три етапи, які повинні були завершитися до початку 1980-х років. Однак хаотичність розвитку світової економіки після падіння Бреттон-Вудської системи і світова рецесія внаслідок нафтової кризи 1973 р. перешкодили реалізації цього плану.

Процес у напрямі створення європейського монетарного союзу (*European Monetary Union, EMU*) відбувався у три етапи [8]:

1) 1990 – 1993 рр.– досягнення консенсусу щодо єдиного європейського ринку шляхом відміни міжнародних бар'єрів у вільному русі товарів, послуг, людей, капіталу;

2) 1994 – 1998 рр.– заснування Європейського монетарного інституту (*European Monetary Institute* – орган, що проіснував з 01.01.1994 р. до 01.06.1998 р.), його завданням було створення передумов фінального етапу для введення єдиної спільної валюти з метою уникнення надмірних дефіцитів завдяки збалансованості економічної та монетарної політик країн-членів ЄС;

3) 1 січня 1999 р.– початок третього етапу з презентацією євро як спільної та єдиної валюти. З 1 січня 2002 р. готівкові монети та банкноти набули широко використання, а наприкінці лютого того ж року національні валюти країн зони євро припинили своє функціонування.

ЕЦБ було створено у Франкфурт-на-Майні у червні 1998 р. як правонаступника Європейського монетарного інституту (*European Monetary Institute, EMI*). Сьогодні це наднаціональний орган управління у монетарній сфері країн ЄС, який охоплює низку центральних банків Європи.

Умовою входження країни у зону євро є задоволення низки економічних критеріїв конвергенції, визначених Маахтрістським договором¹: досягнення високого рівня цінової стабільності; надійність державних фінансів; стабільний валютний курс; низькі та стабільні довгострокові процентні ставки.

Метою цих критеріїв є відбір для інтеграції у зону євро лише тих країн, які характеризуються стабільністю та послідовністю економічної політики і тримають курс на цінову рівновагу, що дає їм право входити у третю стадію цього процесу. Маахтрістський договір також передбачає, що центральний банк країни-претендента на участь у євросоні повинен бути незалежним (стаття 108 Договору). У травні 1998 р. організований у Брюсселі саміт ЄС підтвердив, що лише 11 з 15 країн – членів ЄС відповідають критеріям конвергенції у зону євро, а саме: Бельгія, Німеччина, Іспанія, Франція, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Австрія, Португалія, Фінляндія, які 1 січня 1999 р. увійшли у зону євро. Греція приєдналася з 1 січня 2001 р., Словенія – з 21 січня 2007 р., Кіпр і Мальта – з 1 січня 2008 р., Словаччина – з 1 січня 2009 р., Естонія – з 1 січня 2011 р. Швеція не виконала усіх передбачених Договором умов. Данія та Велика Британія є членами з особливим статусом: у Додатку до Договору зазначено, що двом країнам надано право вибору участі у третій стадії ЕМУ, що передбачає входження у зону євровалюти та підзвітність відповідним органами монетарного регулювання.

¹ Article 121 of Maastricht Treaty.

Європейську систему центральних банків (*European System of Central Banks, ESCB*) створено у відповідності з умовами Маахтрістського договору і Статутом ESCB та Європейського центрального банку (*European Central Bank, ECB*), до якої увійшли ЕЦБ та національні центральні банки країн – членів ЄС (*National Central Banks, NCBs*).

Євросистема (*Eurosystem*) – орган монетарного регулювання євросоні, утворений 18 країнами – членами ЄС, що адаптували євро як національну валюту: Бельгія, Німеччина, Естонія, Ірландія, Греція, Іспанія, Франція, Італія, Кіпр, Латвія, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Австрія, Португалія, Словенія, Словаччина, Фінляндія. Eurosystem складається з ЕЦБ і NCBs країн, що входять у зону євро. Основним завданням Eurosystem є забезпечення цінової стабільності, а також досягнення фінансової стабільності та фінансової інтеграції, що й об'єднує її учасників (*табл. 1*).

Таблиця 1

Характеристика ESCB та Eurosystem

Критерій	ESCB	Eurosystem
Кількість країн-учасниць	28	18
Основне завдання	Забезпечення цінової стабільності у ЄС	Забезпечення цінової стабільності у євросоні
Мета	Удосконалення монетарної та фінансової співпраці між країнами Eurosystem та державами неєвросоні	Досягнення фінансової стабільності та фінансової інтеграції, що і об'єднує учасників цієї системи

Eurosystem має такі основні завдання²:

- 1) розроблення та реалізація монетарної політики;
- 2) забезпечення валютно-обмінних операцій;
- 3) підтримка та управління офіційними резервами країн-членів;
- 4) сприяння безперервній роботі системи платежів.

The Eurosystem NCBs перераховує понад 40 млрд євро валютних резервів у ЕЦБ (85% у валюті та 15% у золоті). Натомість NCBs отримують процентні позики ЕЦБ, деноміновані у євро. Національні центральні банки залучені в управління валютними резервами ЕЦБ, вони діють як агенти ЕЦБ. Трансакції, що перевищують цей поріг, вимагають попереднього погодження з ЕЦБ. Маахтрістським договором також визначено, що ЕЦБ має виключне право на емісію євробанкнот.

Визначальною характеристикою ESCB і ЕЦБ є незалежність [8]:

1) *персональна*: статuti ЕЦБ та ESCB передбачають захист прав і повноважень для управління NCBs і членам Виконавчої ради шляхом визначення:

- ✦ мінімального терміну посади керівника NCBs 5 років;
- ✦ непоновлювальності терміна перебування на посаді (8 років) для членів Виконавчої ради (Executive Board) ЕЦБ;
- ✦ відсторонення від виконання обов'язків членів Executive Board ЕЦБ лише у випадку некомпетент-

² Article 105(2) of the Treaty and Article 3.1 of the Statutes.

ності або невідповідного виконання покладених обов'язків, за цих умов Європейський суд (*Court of Justice of European Communities*) може розглядати це питання;

2) *функціональна*: ECB і NCBs мають у своєму розпорядженні всі необхідні інструменти для реалізації ефективної монетарної політики і уповноважені самостійно визначати, як і коли їх використовувати.

NCBs та Eurosystem є окремими юридичними особами згідно із законодавством кожної з країн – членів ЄС, які відмежовані від ECB. Водночас вони є невід'ємною частиною Eurosystem, яка відповідає за цінову стабільність у зоні євро, національні центральні банки функціонують у відповідності з інструкціями ECB.

NCBs залучені у проведення єдиної монетарної політики у зоні євро. Вони забезпечують кредитні інституції коштами центрального банку і врегульовують проведення національних та транснаціональних платежів. Також NCBs значною мірою відповідають за збір і систематизацію національної статистичної бази, а також за випуск та обіг євробанкнот у їхніх країнах. NCBs також реалізують функції відповідно до їхніх статутів, за виключенням, коли Рада керуючих (*Governing Council*) вважає їх невідповідними цілям і завданням Eurosystem. Відповідно до чинного національного законодавства цих країн на центральні банки можуть бути покладені й інші функції, що не відносяться до функцій монетарної політики: деякі NCBs включені у банківський нагляд та/або діють як головні банкіри урядів.

Головною ціллю Eurosystem є підтримання цінової стабільності. Без завдання шкоди меті цінової стабільності Eurosystem повинна підтримувати економічну політику європейського співтовариства. Вона функціонує узгоджено з принципами відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією, стимулюючи ефективний розподіл ресурсів.

Узгодженість дозволяє стабілізувати інфляційні очікування і підвищити надійність ECB. Головним елементом стратегії монетарної політики Ради керуючих є кількісне визначення цінової стабільності: з року у рік зростання *Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)* для зони євро нижче показника у 2%. Для забезпечення стабільності цін ECB має на меті підтримувати нижчий рівень інфляції,

однак ближче до 2% у середньостроковому періоді. Монетарна політика вимагає перегляду інструментів у зв'язку з значним лагом трансмісійного механізму.

У липні 2012 р. на саміті ЄС лідери єврозони прийняли рішення про розмежування відповідальності між суверенною і банківською борговими кризами. Попередня практика фінансування проблемних банків урядами Ірландії та Іспанії за рахунок коштів держави викликала гостру критику, оскільки за наявності тісного зв'язку між кризою державних фінансів і фінансовою кризою, ці країни повинні були звернутися за допомогою до європейської спільноти. З метою подальшого уникнення колізії інтересів нагляд за банківським сектором згідно відповідного рішення буде перенесено на європейський рівень шляхом створення відповідного механізму нагляду за банківською діяльністю.

У цьому напрямі у березні 2013 р. Європейський парламент та Європейська рада погодили організаційну структуру єдиного наглядового механізму – *SSM (Single Supervisory Mechanism)*, функціонування якого повинно розпочатися у середині 2014 р. Він об'єднає країни єврозони, а також держави, які проявлять ініціативу брати участь у цій системі банківського регулювання, у якій Європейський центральний банк (*European Central Bank, ECB*) виступатиме провідним органом регулювання банківських секторів, при цьому національні банки країн будуть виконувати асистуючі ролі. SSM – це перший крок до створення Банківського союзу країнами ЄС.

У традиційному розумінні нагляд і регулювання банківської діяльності належить до компетенції національних органів, тому створення SSM буде радикально новим підходом, наслідком якого буде делегування цих функцій на європейському рівні ECB. Однак не всі посередники фінансового ринку підпадатимуть під нагляд центрального банку Європи, а лише ті, яким присвоєно статус «важливих» (*рис. 1*).

Розподіл повноважень між органами регулювання та сфери впливу у SSM визначено у розрізі трьох критеріїв:

1) *географічного*: країни зони євро не мають вибору і для них участь у SSM є обов'язковою, що посилює значення економічної та монетарної інтеграції у межах ЄС, а також перспективи створення Банківського союзу. За країнами, що мають національні валюти, залишено право вибору входу у SSM. Велика Британія та Швеція уже визначилили-

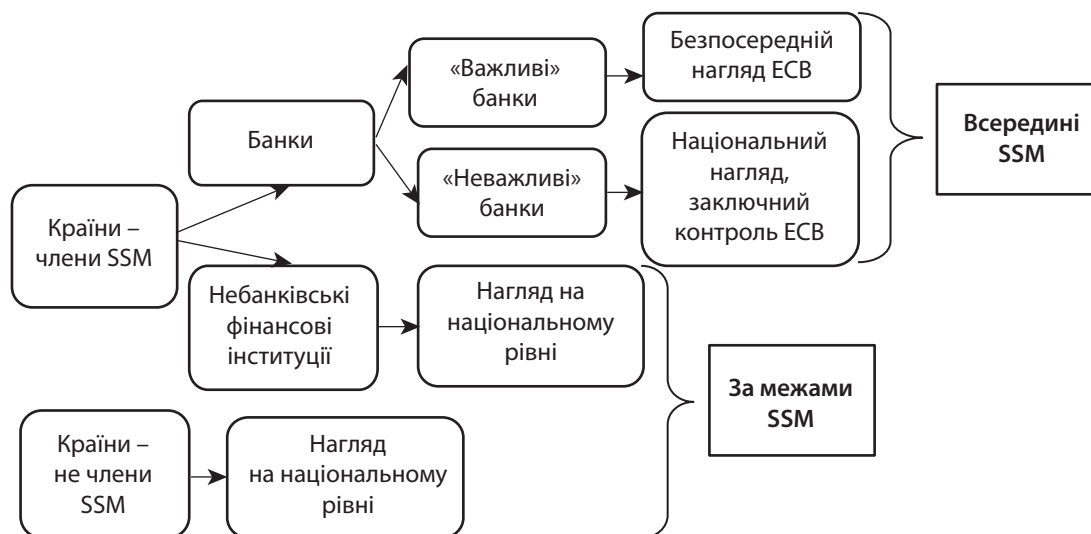

Рис. 1. Межі повноважень ECB та національних регуляторів у SSM

Джерело: [11].

ся з перспективою участі та відмовилися бути учасниками SSM. Решта країн перебувають на етапі формування свого бачення механізмів нагляду та регулювання за функціонуванням фінансових секторів. Отже, кількість країн – учасників SSM може коливатися від 2 – 3 до 25 – 26;

2) охоплення фінансового сектора: не весь фінансовий сектор підпадатиме під сферу регулювання SSM – лише кредитні інституції, що визначені європейським законодавством як такі, що акумулюють депозити від громадян та інші фонди, що підлягають виплаті, а також надають кредити на власний розсуд. Трактують банківську установи законодавством ЄС не передбачає зарахування до них інвестиційних фірм, які є активними учасниками фінансового ринку, однак не залучають депозитні ресурси. Наприклад, Франція дає визначення інвестиційних фірм як банків, однак у SSM застосовуються норми права ЄС. Інвестиційні фонди, страхові компанії, хедж-фонди випадають зі сфери нагляду SSM. Існують пропозиції щодо розширення повноважень SSM з банківської до фінансової сфер і створення Фінансового, а не Банківського союзу, однак на даному етапі визначено, що за діяльністю страхових компаній нагляд здійснюватимуть національні органи регулювання [6].

SSM наділяє ECB спеціальними наглядами повноваженнями. Як наслідок, національні органи регулювання продовжують виконувати усі функції, які не делеговані ECB. Ці завдання можуть бути визначені як несуттєві. До них відносять такі:

1) нагляд за банками, що розташовані поза межами зони ЄС без створення юридичної особи в країні, тобто функціонують у країні-члені на умовах транскордонної діяльності або через відкриття відділення (філії). Це означає, що неєвропейські банки будуть підпадати під нагляд національних органів, незважаючи на проблеми, які вони можуть спровокувати. Для більшості громадян важко усвідомити різницю у розподілі між неєвропейськими банками, які мають юридичний статус, і неєвропейськими банками без цього статусу;

2) макропруденційні повноваження: якщо фінансова стабільність вважається ризикованою, то національні регулятори, як і ECB, можуть висувати вимогу до банків щодо збільшення буферу капіталу. Той факт, що національні регулятори та ECB можуть накладати вимоги щодо капіталу одночасно та незалежно один від одного не означає, що це призведе до проблем. Хоча це може погіршити репутацію регуляторів, особливо ECB, оскільки існує ризик невиконання банком поставлених перед ним умов;

3) протидія відмиванню грошей і фінансуванню тероризму;

4) захист клієнтів;

5) нагляд за банками щодо операцій на ринках з фінансовими інструментами (інвестиційні послуги). Ця сфера регулювання трактується згідно із законодавством ЄС як інша, ніж інспектування банківських операцій, тому ці компетенції залишено за національними регуляторами;

6) контроль банків, які прагнуть заснувати окрему юридичну одиницю в країні-члені. Це виступає підтвердженням та перевіркою того, чи банк відповідає відповідним вимогам національного законодавства. Після усього ECB може прийняти рішення не авторизувати діяльність банку.

Захист споживачів і протидія відмиванню грошей та фінансуванню тероризму є пов'язаними з фінансовим наглядом для забезпечення фінансової стабільності, однак не настільки суттєвими. Оскільки це вимагає участі інших

наглядових компетенцій, аніж ті, що передбачає нагляд за фінансовою стабільністю. Попри це SSM залишив їх на національному рівні.

Враховуючи обмеження та умови, визначені вище, ECB буде відповідальним за нагляд за банківським сектором. Регуляторні повноваження та завдання є визначеними у рамках SSM. Компетенції ECB стосуватимуться лише тих банківських установ, які визначені як важливі, а щодо категорії менш важливих, то функції нагляду та регулювання за їхньою діяльністю делеговані національним органам. Водночас ECB залишається останньою та головною інстанцією у питаннях регулювання.

Прийняті раніше європейські угоди (*European Treaties*) дають визначення лише спеціальних наглядових завдань, які покладено на ECB. Тому процес створення SSM вирішив прогалину чинного європейського законодавства, визначивши повний перелік завдань, делегованих ECB, до яких віднесено:

1) нагляд за відповідністю та узгодженістю з нормами законодавства ЄС (*Compliance with EU law*), включаючи національні правові норми, що адаптують законодавчі норми права ЄС. Це становить основу банківського нагляду і передбачає моніторинг ліквідності та платоспроможності банків;

2) здійснення «гостьового нагляду» (*«host supervision»*) за банками, що провадять діяльність у SSM, але були засновані у країні – члені ЄС, що не є учасником SSM. Роль гостьового нагляду є обмеженою і стосується нагляду за дотриманням вимог ліквідності;

3) нагляд за відповідністю корпоративного управління у банках (*supervising the governance arrangements*). З часу фінансової кризи корпоративне управління стало більш важливим, і законодавство ЄС внесло вимоги, які стосуються питань ризик-менеджменту, політики преміювання, процедури відбору управлінського персоналу тощо;

4) нагляд на консолідованій основі (*supervision on a consolidated basis*) за холдинговими компаніями та додатковий нагляд за фінансовими конгломератами. Якщо банк є частиною більшої структури, особливо, якщо один включає у себе інші фінансові сектори, ECB здійснює нагляд на рівні вищої структури у мірі, наскільки це відповідає компетенціям банківського нагляду;

5) підготовка до кризових ситуацій (*preparing for crisis situations*), що передбачає періодичне стрес-тестування (нагляд за *Living wills/Recovery and Resolution Plans (RRPs)*), ранні кризові інтервенції в разі необхідності. Наділяючи ECB повноваженнями раннього втручання, законодавці ширше трактують правила Угоди – реалізація завдань пруденційного нагляду, а не кризового управління. Раннє втручання перебуває на межі між завданнями пруденційного нагляду та кризовим управлінням;

6) надання та анулювання банківської авторизації (*authorising banks and withdrawing bank authorisations*): банки, що подають запит на отримання дозволу на проведення діяльності у межах SSM, будуть змушені отримати дозвіл обох – національного регулятора та ECB. Останній може відмовити у наданні такого дозволу, якщо він з'ясує, що банк ігнорує правила ЄС. Відмова у наданні дозволів спричиняє для банків складання резолюції, що вимагає додаткових витрат. Якщо банківська резолюція залишається на національному рівні, то це може становити дискусійне питання між ECB і країною-членом, тому виникає необхідність у наступних етапах європейського кризового управління та банківської резолюції;

7) макропруденційні повноваження (*macro-prudential powers*): вони є схожими у ЕСВ та національних регуляторів;

8) оцінка злиття та поглинання банків (*assessing mergers and acquisitions of banks*): ЕСВ має при цьому завершальне слово, хоча національні регулятори готують початкову оцінку;

9) участь у наглядових групах (*participations in supervisory colleges*), мета яких полягає у сприянні транскордонної співпраці між регуляторами. ЕСВ матиме центральну позицію у цих групах.

Вищепераховані завдання є ключовими у банківському нагляді. Проблеми можуть виникати, якщо країни – члени SSM виявлять бажання наділити ЕСВ додатковими наглядовими повноваженнями після того, як SSM Regulation буде схвалено. Наділення додатковими повноваженнями є можливим лише за умови, якщо усі члени ЄС (включаючи також нечленів SSM) погодяться з цим. Це достатньо бюрократична та складна процедура, що утруднює здатність SSM адаптуватися до змін. Однак це є неминучим у сучасних умовах.

Надання банку статусу «важливого» за своєю природою є досить суб'єктивною процедурою. Однак це принципове питання у розподілі регуляторних повноважень між ЕСВ та національними наглядовими органами. Регулювання (*The Regulation*) містить 5 критеріїв, згідно з якими банк може бути визначений як важливий. Якщо банківська установа відповідає хоча б одному з них, то він буде потрапляти під нагляд безпосередньо ЕСВ [11]:

1. Розмір банківських активів перевищує 30 млрд євро.

2. Розмір банківських активів перевищує 5 млрд євро і 20 % ВВП країни-члена, у якій цей банк функціонує. Щодо критерія у 20 % ВВП, то він може застосовуватися лише до країн – членів SSM з рівнем ВВП меншим, ніж 150 млрд євро. У ЄС цими невеликими країнами є: Кіпр, Естонія, Люксембург, Мальта, Словаччина і Словенія. Цей критерій буде актуальним також для більшості країн неєврозони, що приєдналися до SSM, за виключенням Польщі та Чеської Республіки. Умова у щонайменше 5 млрд євро виключає невеликі банки найменших країн-членів (Кіпр, Естонія, Мальта), які вважаються системно неважливими.

3. Банк є одним із трьох найбільш важливих банків у країні, у якій він розташований. Визначення «важливий» (*significant*) не подано у Regulation. Якщо розмір активів і транскордонна діяльність є зрозумілими, даний критерій вимагає уточнення.

4. Банк активно здійснює транскордонні операції. У цьому разі ЕСВ може вирішити здійснювати нагляд централізовано. Законодавці повинні залишити це за ЕСВ, забезпечуючи відповідну методологію для реалізації цього критерію.

5. Банк отримує допомогу з антикризового фонду єврозони (*eurozone bailout fund*). Якщо банк прямо отримує фінансову допомогу від Європейського стабілізаційного механізму (*European Stability Mechanism, ESM*) або Європейського фонду фінансової стабільності (*European Financial Stability Facility, EFSF*), він автоматично потрапляє під нагляд ЕСВ. Цей критерій не стосується банків, які отримують непряму фінансову допомогу від EFSF/ESM через країну-члена, як, наприклад, у випадку з Іспанією чи Кіпром.

Ці п'ять критеріїв враховують різні аспекти: критерії 1 і 4 фокусують увагу на важливості банку на європейському рівні, а критерії 2 і 3 стосуються відношення банку щодо країни – члена SSM, у якій він розташований.

Окрім цих критеріїв, ЕСВ може у будь-який момент вирішити здійснювати нагляд за діяльністю окремого банку безпосередньо. Можливість для ЕСВ змінити управління наглядом банку є центральним елементом у надійності SSM. Без цієї можливості ЕСВ не був би спроможним виконувати роль вирішального наглядового органу.

ЕСВ сподівається здійснювати безпосередній нагляд за понад 150 банками. Хоча їхня чисельність у єврозоні перевищує 6 000 банків, що представляють приблизно 80% банківських активів. У сьогоднішніх умовах залишається відкритим питання періодичного перегляду цього списку банків із урахуванням інфляції, оскільки значна кількість банків під безпосереднім наглядом ЕСВ може скоротитися.

Понад 98% банків єврозони, які не відповідають цим 5 критеріям, потрапили під визначення менш важливих (*less significant*) і їхня діяльність регулюється національними органами. Коли ці банки представляють п'яту частину банківського сектора за розміром активів, зрозуміло, що більшість наглядових операцій у SSM будуть винесені за межі національного рівня.

SSM зможе виконувати наглядові функції лише за наявності відповідного організаційного забезпечення. Вибір ЕСВ як відповідального органу нагляду означає у подальшому спеціальні домовленості для попередження труднощів банківського нагляду та монетарного регулювання. Питання, що викликало найбільше занепокоєнь в окремих країн-членів, зокрема, у Німеччини, стосувалося ризику, який наділяє ЕСВ наглядовими повноваженнями, що може мати негативний вплив на монетарну політику ЕСВ.

По-перше, регуляторні та монетарні повноваження можуть конфліктувати між собою. Наприклад, підтримання ліквідності банків може стабілізувати фінансову систему, однак водночас і призвести до вищого рівня інфляції. Якщо ЕСВ стає банком нагляду, то він може брати до уваги такі наглядові судження до уваги у реалізації монетарної політики, завдаючи шкоди інфляційному таргетуванню.

По-друге, виглядає на те, що помилки у здійсненні нагляду є неминучими, оскільки це завжди вимагає втручання органів, які приймають рішення. Такі регуляторні помилки можуть мати репутаційний вплив на ЕСВ загалом, а також на його монетарну політику.

Для того, щоб запобігти впливу наглядових рішень на монетарну політику і навпаки, законодавці розмежували монетарні та наглядові питання. За словами міністра фінансів Німеччини Воольфганга Шойбле (*Wolfgang Schäuble*), ЄС створив «китайську стіну» («*chinese wall*») між цими двома політиками [11].

The SSM Regulation наголошує на тому, щоб розмежувати наглядові функції від монетарних завдань, включаючи розподіл персоналу, що залучається до виконання різних завдань.

Незважаючи на ці розмежування, немає чіткого поділу між банківським наглядом і монетарною політикою на національному та європейському рівнях. У більшості країн – членах SSM ці функції в обох випадках здійснюють національний центральний банк, тому на цьому рівні важко провести чітку організаційну межу між реалізацією політик двох видів.

На думку деяких дослідників, диференціювання цих політик нагадує поділ між каютами «Титаніка» [10]. При цьому встановлення чіткості меж між монетарною політикою і банківським наглядом залишається стратегічним орієнтиром. Отже, на обох рівнях немає «китайської стіни»

між монетарною політикою та наглядом, однак репутаційні ризики ЕСВ зберігаються, над чим повинен працювати ЕСВ і національні регулятори на відповідних рівнях.

ВИСНОВКИ

Зусилля європейської спільноти сконцентровано на успішній реалізації заходів з імплементації етапів створення нової системи регулювання та нагляду за фінансовим ринком та діяльністю банків, необхідність у якій обґрунтована наслідками світової фінансової кризи і зумовлена низькою ефективністю попередніх механізмів передбачення та протистояння фінансових установ кризовим процесам.

На сучасному етапі розвитку європейської системи монетарного регулювання центральному банку Європи відведено провідну роль у врегулюванні взаємовідносин з національними банківськими регуляторами, імплементації заходів для створення Банківського союзу, який буде покликаний підвищити добробут громадян європейських країн.

Функціонування європейської системи центральних банків та євросистеми, прийняття рішення про створення єдиного наглядового механізму – це тактичні заходи, що необхідні у рамках стратегії створення єдиного економічного та монетарного союзу у межах країн ЄС. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Council Regulation (EU) № 1024/2013 of 15 October 2013 conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions [Electronic resource]. – Access mode : <http://hb.betterregulation.com/external/Council%20Regulation%20EU%20No%201024%202013.pdf>
2. ECB Monetary Policy Tools – A brief review [Electronic resource]. – Access mode : <http://placeduluxembourg.wordpress.com/2011/11/16/ecb-monetary-policy-tools>
3. EU Banking Single Resolution Mechanism (SRM) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.betterregulation.com/ie/eu-banking-single-resolution-mechanism-srm>
4. Official web-page of the European Central Bank [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ecb.int>
5. Phoebus Athanassiou Financial Supervisor's Accountability a European perspective // August 2011 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scplps/ecblwp12.pdf>
6. Rompuy Herman Van, José Manuel Barroso, Jean-Claude Juncker, Mario Draghi Towards a Genuine Economic and Monetary Union : [Electronic resource]. – Access mode : http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf
7. Santomero A., Viotti A., Vredin A. Central Banks and Supervision (with an application to financial architecture in EMU) Challenges for Modern Central Banking // Kluwer Academic Publishers (USA), 2001, pp. 95-113. : [Electronic resource]. – Access mode : <http://blog.iiese.edu/xvives/files/2011/09/CB-and-supervision.pdf>
8. The European Central Bank. The Eurosystem. The European System of Central Banks [Electronic resource]. – Access mode : http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/escb_en_weben.pdf
9. The Implementation of Monetary Policy in the euro Area: General Documentation on Eurosystem Monetary Policy Instruments and Procedures [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/gendoc2011en.pdf?6d6476996a529c2ea3f6fd6879f94c9d>
10. Vaubel R. Economic and legal problems of European banking supervision // Europolis, 2012 / R. Vaubel [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.europolis-online.org/wp-content/uploads/2012/12/Vaubel-Economic-and-legal-problems-of-European-banking-supervision.pdf>

11. Verhelst S. Assessing the Single Supervisory Mechanism: Passing the point of no return for Europe's Banking Union / S. Verhelst // EGMONT – The Royal Institute for International Relations, June 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.egmontinstitute.be/wp-content/uploads/2013/07/Egmont-papers-58.pdf>

12. Wymeersch E. The single supervisory mechanism or "SSM", part one of the Banking Union / E. Wymeersch // NBB Working Paper № 255, April 2014 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.nbb.be/doc/oc/repec/reswpp/wp255En.pdf>

REFERENCES

"Council Regulation (EU) № 1024/2013 of 15 October 2013 conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions" <http://hb.betterregulation.com/external/Council%20Regulation%20EU%20No%201024%202013.pdf>

"ECB Monetary Policy Tools – A brief review" <http://placeduluxembourg.wordpress.com/2011/11/16/ecb-monetary-policy-tools>

"EU Banking Single Resolution Mechanism (SRM)" <http://www.betterregulation.com/ie/eu-banking-single-resolution-mechanism-srm>

Official web-page of the European Central Bank. <http://www.ecb.int>

"Phoebus Athanassiou Financial Supervisor's Accountability a European perspective" <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scplps/ecblwp12.pdf>

Rompuy, H. Van, Barroso, J. M., and Juncker, J.-C. "Towards a Genuine Economic and Monetary Union" http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf

Santomero, A., Viotti, A., and Vredin, A. "Central Banks and Supervision (with an application to financial architecture in EMU) Challenges for Modern Central Banking" <http://blog.iiese.edu/xvives/files/2011/09/CB-and-supervision.pdf>

"The European Central Bank. The Eurosystem. The European System of Central Banks" http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/escb_en_weben.pdf

"The Implementation of Monetary Policy in the euro Area: General Documentation on Eurosystem Monetary Policy Instruments and Procedures" <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/gendoc2011en.pdf?6d6476996a529c2ea3f6fd6879f94c9d>

Vaubel, R. "Economic and legal problems of European banking supervision" <http://www.europolis-online.org/wp-content/uploads/2012/12/Vaubel-Economic-and-legal-problems-of-European-banking-supervision.pdf>

Verhelst, S. "Assessing the Single Supervisory Mechanism: Passing the point of no return for Europe's Banking Union" <http://www.egmontinstitute.be/wp-content/uploads/2013/07/Egmont-papers-58.pdf>

Wymeersch, E. "The single supervisory mechanism or "SSM", part one of the Banking Union" <http://www.nbb.be/doc/oc/repec/reswpp/wp255En.pdf>